

TÜRKİYE’DE DEĞERLER EĞİTİMİ KONUSUNDA YAPILAN ARAŞTIRMALARDA DİL OLGUSUNUN DEĞER OLARAK GÖRÜLMEMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**Kürşad KARA**

*Dr. Öğrt. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, kkara@bayburt.edu.tr
ORCID Numarası: 0000-0002-8190-5180*

*Received: 10.03.2018**Accepted: 23.08.2018***ÖZ**

Bu çalışmada; değer eğitimi ile ilgili alan çalışmalarında dil olgusunun değer kavramı içerisinde yer alıp almadığının araştırılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede araştırmanın problemini “Değerler eğitimi ile ilgili elde edilen metinlerde “dil olgusu” kavramına değer olarak bir alt başlıkta yer verilme durumu nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu amaca ulaşmak için “dil+değer+değer eğitimi” anahtar kavramlarının internet ortamında aranması sonucunda elde edilen makaleler, süreli yayınlardan Değerler Eğitimi Dergisi, yüksek lisan tezleri ve doktora tezleri taranmıştır. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden doküman inceleme tekniği kullanılmış ve elde edilen dokümanlar betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Türkiye’de değerler ve değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalarda genellikle Spranger, Rokeach, Schwartz ve Nelson’un yapmış olduğu sınıflandırmaların kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu değerlerin yaşam içerisinde insanın birey olarak merkeze alınması sonucu ortaya çıktığı düşünülebilir. Fakat insanın varlığını anlamlı kılan dil olgusu ise değer başlıkları içinde yer bulamamıştır. İnsanın değeri, konuşma eyleminin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkar. Dil yetisini kullanan birey kendini hoşnut edecek değerleri de oluşturmaya başlar. Oluşan bu değerlerin dil’den bağımsızlığı gibi düşünülmesi ise bir problem olarak görülmelidir. Bu problem ilköğretim programlarında, Türkçe ders kitaplarında ve ortaöğretim edebiyat kitaplarında da görülmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada alışla gelmiş değer sınıflandırmalarına “dil olgusu”nun da eklenmesi görüşünü tartışmaya açmak, dil’in kendi başına bir değer olduğunu ve bu değer anlatılması sonucu diğer değerlerin daha iyi kavratılacağı öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Dil, dil yetisi, değer.

A STUDY ON NOT TO BE SEEN AS THE VALUE OF THE LANGUAGE IN THE RESEARCHES ON THE VALUE EDUCATION IN TURKEY**ABSTRACT**

In this study; It is aimed to investigate whether the linguistic phenomenon is included in the concept of value in field studies related to value education. The problem of researching in this framework is, "What is the value of being included in a subtitle as the value of the concept of" language "in the texts obtained about education of values?. In order to achieve this aim, the articles obtained as a result of searching the key concepts of "language + value + value education" on the internet were scanned in Journal of Values Education, graduate theses and doctoral dissertations from periodicals. In the research, document review technique was used from the qualitative research techniques and the obtained documents were analyzed by descriptive analysis. As a result of this review, it has been determined that classifications of Spranger, Rokeach, Schwartz and Nelson are used in the researches on values and values education in Turkey. These values are thought to have arisen as a result of human being being centered as an individual in life. However, if the existence of a human being is meaningful, it is not found in the titles of values. The end result of human being's worthy act of speech. The individual who uses language skills starts to create values that will please him. If these values are thought to be independent from the background, it should be seen as a problem. This problem is seen in primary education programs, Turkish textbooks and secondary literature books. As a result, it is foreseen that in this study it is open to debate the idea of adding the usual value classifications to the "linguistic case", that language is a value on its own and that other values that explain this value are better understood.

Keywords: Language, language ability, value.

GİRİŞ

İnsanları diğer varlıklardan ayıran temel unsurlardan biri dildir. İnsanların günlük hayatlarını sürdürebilmeleri için yemeye, içmeye ihtiyaçları olduğu kadar duygularını, düşüncelerini, sevinç ve kederlerini başkalarına anlatabilmeleri için de dil denilen bir anlaşma sistemine ihtiyaçları olduğu açık bir gerçektir (Sarı, 2011; 15).

İnsanlar arası anlaşmayı sağlayan dil, çok eski zamanlardan beri belli kuralları olan bir dizgedir. Bu nedenle her dilin kendine özgü kuralları vardır. Her ulusun dili incelendiğinde, o dili oluşturan kurallar ve ses olayları kolaylıkla sezilebilecektir. Ayrıca insanların ortak bir paydası olduğu için dilin toplumsal bir yönü de vardır. Toplumsal bir kurum olan dil, içinde bulunduğu toplumun ürünü olması nedeniyle, o toplumun kültürel kişiliğini de yansıtır (Kıbrıs, 2011:11).

Vardar, dilin, son derece karmaşık bir olgular bütünü olduğunu söyleyerek bu olgular bütünü şu şekilde izah eder: "Dil, bir yanıla toplum hayatının bütün görünüşlerini kapsar, bir yanıla da bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanır. Hem bir kurumdur, hem de düşünsel bir kalıp ve ruhsal bir örgüdür. Hem öznedir, hem nesnel; hem içimizdedir, hem dışımızda. Sosyolojiyi de ilgilendirir, psikolojiyi de; fizyolojiyle de ilgilidir, fizikle de. Sanatın yüce katları da onun alanı, günlük yaşamın en ilkel gereksinimleri de. Bir yanıla düşüncenin vazgeçilmez ortağıdır dil, insanı insan yapan niteliktir; bir yanıla da yanılığlara açılan, bulanık ve kaypak bir çelişkiler evrenidir. Hem durmuş oturmuş bir yapı, yüzlerce asrın ürünü bir birikimdir, hem de durmaksızın değişen oynak bir düzenidir. Gelenek onda saklıdır, gelecek onda filizlenir." (Vardar, 2001: 30).

Porzig ise dili mucize olarak tanımladığı eserinde bütün insan kültürünün temelini oluşturan ve insan topluluğunu yaratan ana etkenin dil olduğunu söyler (Porzig, 2011: 3). Bu yorumdan yola çıkarsak toplumda oluşan her türlü kavramın temelinde dil olduğunu söyleyebiliriz. Günay da dilin genel anlamda kavramları gösteren bir dizge olduğunu ifade eder (Günay, 2013: 32). Bu tanımlar dil olgusunun kendi başına bir değer olduğunu göstermektedir. İnsanı, insanın oluşturduğu toplumu, toplumların kimliğini yansıtan milletleri ve milletlere ait milli değerlerin, evrensel her türlü değerlerin dil ile oluşturduğu bir gerçektir. Bu bağlamda dilin bir değer olarak görülmesi gerekmektedir.

Var olan değerlerin insanların bilinçaltında yer etmesini, şekillenmesini, göstergesel olarak değer kazanmasını sağlayan dildir. Bir değerın bireyler tarafından algılanması dilin kendi içinde oluşturduğu dizgelerin ortaya çıkardığı anlam sayesinde gerçekleşmektedir. Bireylerin, değerleri doğru olarak anlaması ve tatbik etmesi yaşadığı toplumun dilini doğru öğrenmesi ile de alakalıdır. Bu nedenle milli ve evrensel değerlerin eğitiminde öncelenmesi gereken temel unsurlardan birisi doğru bir dil eğitimidir. Dili her yönüyle öğrenen ve kavrayan bir birey, değerler eğitimi aşamalarında daha kalıcı davranışlar sergileyecektir. Bu nedenle dil bir değer olarak algılanıp özellikle dil eğitimi programlarında, dil öğretimi ders kitaplarında ve bu ders kitaplarının içeriğinde yer alan her türlü metinde dilin değeri ön plana çıkarılmalıdır.

Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalarda Spranger, Nelson, Rokeach, Schwartz, Güngör, Ülken’in yaptığı değer sınıflamaları araştırmalarda daha yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür. Güngör (1998), Yiğittir (2010), Memiş (2010), Beldağ (2012), Sürmeli (2015) çalışmalarında bu bilim adamlarının tespit ettiği değerleri şu başlıklarla aktarmışlardır.

Tablo 1. Spranger’e Göre Değerlerin Sınıflaması

Değerler	Değerlerin Açıklamaları
Bilimsel Değerler	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değerler	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değerler	Simetri, uyum ve form önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değerler	Başkalarını sevmeye, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir, bencil değildir.
Politik Değerler	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değerler	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

Tablo 2. Nelson’a Göre Değerlerin Sınıflaması

Değerler	Değerlerin Açıklamaları
Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi değer kişisel tercihimize ilişkilidir.
Grup Değerleri	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir.
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireylerin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar. Sosyal değerlerin tanımlanmasında sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır.

Tablo 3. Rokeach’a Göre Değerlerin Sınıflaması

Amaç (Son) Değerler	Aracı (Yardımcı) Değerler
Rahat bir yaşam, barış içinde bir dünya, başarılı olmak, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, aile güvenliği, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk	Bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma

Tablo 4. Schwartz'a Göre Değerlerin Sınıflaması

Değer tipi tanımları	Her değer için öğeler
Güç: Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı: Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin müktedir olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.
Hazcılık: Bireysel zevk ve hazza yönelim	Zevk ve hayattan zevk almak
Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Öz yönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık.	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak.
Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek.	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum.
İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsöver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçak gönüllü olmak.
Gelenekselcilik: Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat
Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik: Toplumun var olan ilişkileri ve kişinin huzur ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek. Temiz olmak, aile güvenliliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak

Tablo 5. Güngör'ün Değer Sınıflaması

Estetik değerler
Teorik (ilmi) değerler
İktisadi (ekonomik) değerler
Siyasi değerler
Sosyal değerler
Dini değerler
Ahlaki değerler

Tablo 6. Ülken'in Değer Sınıflaması

İçkin değerler; kavramlar, duygular ve eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, "inanma"dan çok "bilme"nin hâkim olduğu değerlerdir.
Aşkın değerler; bireyin sosyal çevresiyle etkileşiminden doğan kişilerarası değerlerdir ve bilgidan çok inanma üzerine kuruludurlar.
Normatif değerler ise kişilerden doğan sözler, şeyler ve eylemlerin değişiminden doğan değerlerdir.

Bu tablolar incelendiğinde 48 temel değer başlık altında yaklaşık 110 değer belirlendiği görülmektedir. Yapılan bilimsel çalışmalarda bu değerlerin ders müfredatlarında, ders kitaplarında; hangilerine yer verildiği, daha çok hangi sıklıkla kullanıldığı araştırmalara yansımıştır. Ayrıca bu değer başlıkları kullanılarak geliştirilen ölçekler yardımıyla toplumun, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin değerler konusundaki talepleri ve kazanımları ölçülmeye çalışılmıştır. Bu tablolarda dikkat edilmesi gereken bir husus da dil ile ilgili bir ögeye doğrudan yer verilmediğidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalarda dil olgusunun değer kavramı içerisinde yer alıp almadığını belirlemektir. Bu amaca ulaşabilmek için; değerler eğitimi hakkında yapılan makale, süreli yayın (Değerler Eğitim Dergisi), konuyla ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri taranmış, bu çalışmaların başlıklarında ve içeriklerinde dil olgusunun değer olarak ele alınıp alınmadığı incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmacı tarafından yürütülen araştırma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma modeli olarak ise belgesel (documentary) yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda doğrudan gözlem ve görüşme olmadığında, araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyaller araştırmada kullanılabilir. Dolayısıyla doküman analizi veya incelemesi başlı başına bir araştırma modeli olabilir. Farklı nitel yolların kullanıldığı durumlarda ise bu yöntemden ek veri kaynağı olarak da istifade edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 218).

Doküman inceleme, araştırma konusuna dair verilerin yer aldığı (kitap, dergi, gazete, magazin, arşiv, mektup, günlük, resmi yayın, istatistikler, film, video, fotoğraflar) yazılı ve görsel materyallerin analizidir. Bu dokümanlardan hangisinin inceleneceği ise araştırma problemine göre belirlenir (Aktaş, 2015: 363).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın birinci sınırlılığı “değerler eğitimi” sözcüğünün internet ortamında taranması sonucu elde edilen makaleler, Değerler Eğitimi Dergisinin taranması, yüksek lisans ve doktora tezleri olarak belirlenmiştir.

İkinci sınırlılık ise; elde edilen bilimsel eserlerin başlık ve içeriklerinde özellikle Türkçe Ders Kitabı, Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitapları, Dil, Dil bilinci, İlköğretim Müfredatı, Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Müfredatı konularını ihtiva eden çalışmalar tespit edilmiş ve incelenmiştir.

BULGULAR**1. Bilimsel çalışmalarda araştırılan değerlerin başlık olarak tespiti ve tasnifi**

a-

açık sözlü olmak, adil olmak, ahlaklı olmak, affedici olmak, aile birliğine önem vermek, aileye ve akrabaya değer vermek, akademik dürüstlük, akıl sahibi olmak, akılcılık, alçak gönüllü olmak, arkadaşlık, arkadaşlarını sevmek, arkadaş seçiminin önemini kavramak, aşırı kıskançlıktan kaçınmak, Atatürk sevgisi, ayırt edebilmek, azimli olmak

b-

bağımsızlık, bağlılık, bağışlama, barış, başkalarını sevmek, başkalarıyla ilgili olmak, başarılı olmak, başka ülkelerin kültürlerine saygı göstermek, başkalarına hizmet etmek, bayrağa saygı göstermek, bayrak sevgisi, bencil olmamak, bilgelik, bilimsellik, bilimsel merak, bilimsel çalışma yapmakta istekli olmak, bilim insanına saygı duymak, bilişsel olmak, böbürlenmemek

c/ç-

cesur olmak, cömertlik, çağdaşlaşmak, çalışkanlık, çevre bilinci

d-

dayanışma, değerbilirlik, dini değerler, dini olgunluk, doğal afetlere karşı duyarlılık, doğal çevreye duyarlılık, doğa olaylarına karşı duyarlılık, doğa sevgisi, doğru arkadaş seçme, doğru karar verme, doğruluk, doğru sözlü olma, dostluk, duyarlılık, duygulara saygılı olma, duyuşsal olmak, dürüstlük, düşüncelere saygı duymak, düzenli olmak

e-

edepli olmak, eğitimi önemsemek, emeğe saygı duymak, empati kurabilmek, estetik, eşitlik, evrensel sevgi, evrenselcilik

f-

fedakârlık, farklılıklara saygı duymak, farklılıklara karşı ilgili olmak

g-

gayretli olmak, gazilik, geçmişini ve millik kültürünü tanımaya çalışmak, geleneksellik, gönüllü örgütlere üye olmak, görev bilinci sahibi olmak, güçlülük, güçlü hayal gücü, güçlü hükümet, güvenlik, güvenilirlik, güven duymak, güzel sanatları sevmek, güzel sanatlara karşı duyarlı olmak, güzel söz söylemek

h-

hak ederek kazanmak, hak severlik, haksızlık yapmamak, hastaya saygılı/hoşgörülü olmak, hasta ziyareti yapmak, hatasını telafi etmek, hayal kurmanın icatların temeli olduğunu bilmek, hayata karşı ilgili olmak, hayvan sevgisi, hoşça vakit geçirmek

i-

iç huzur, ihtiyatlı ve tedbirli olmak, iletişim kurabilmek, inanç, insanları kınamaktan kaçınmak, insan onuruna özen göstermek, insan sevgisi, insanları sevmek, İstiklal Marşı'na saygı, iş, işbirliği-dayanışma, iyilik, iyilikseverlik, iyi huylu olmak, iyimser olmak, iyi yürekli olmak, itaatkâr olmak

k-

kanaatkâr olmak, kararlılık, kardeşlik, kendini analiz edebilmek, kendini denetleyebilmek, kendini kontrol edebilmek, kendini öne çıkarabilmek, kendine saygı duymak, kendini tanımak, kendini değerli hissetmek, kibirlenmekten kaçınmak, kitap okumayı sevmek, kitap sevgisi, kültürel mirasa duyarlılık

l-

liderlik

m-

maceracılık, mantıklı düşünmek, merak duymak, merhametli olmak, meslek sahibi olmak, milli bayramları sevmek, millet sevgisi, milli birlik şuuru, minnettarlık, misafirperverlik, mutluluk

n-

nefisle mücadele, neşeli olmak, nezaket kurallarına uymak

o/ö-

olgunluk, olumlu düşünebilmek, onurlu olmak, otoriteye saygı göstermek, örnek olmak, özdenetim sahibi olmak, özgürlük, özgüven sahibi olmak, özür dileme davranışı sergilemek, özverili olmak

p/r-

paylaşma, rahat bir yaşam

s/ş

sabırlı olmak, sadakat göstermek, sağlıklı beslenmek, sağlıklı olmaya önem vermek, sanata saygı duymak, sanatçıya saygı göstermek, saygı, sebatkârlık, sevecenlik, sevgi ve acıma duygusuna sahip olmak, sır tutmanın önemini bilmek, siyaset, sorumluluk, sorumlu vatandaşlık, sosyal olmak, söz dinlemek, sözünde durmak, şefkatli olmak, şehitlik, şükran duymak, şükür etmek

t-

tabiat sevgisi/ tabiatı korumak, takdir etmek/edilmek, tarihi yerleri korumak, teknolojik gelişmelere açık olmak, temizlik, temiz ve sağlıklı olmaya önem vermek, topluma örnek olmak/toplum olaylarına ilgi duymak, toplumsal yozlaşmaya karşı çıkmak, tutarlı olmak, tutumlu olmak, türk büyüklerine saygı göstermek

u/ü-

ulusal değerler, ulusal bilinç sahibi olmak, umutlu olmak, uygarlık bilinci, uyumlu olmak, ümit etmek

v-

vatanserlik, vatan sevgisi, vatan-millet sevgisi, vefalı olmak

y-

yalan söylememek, yanlış batılılaşmaya karşı direnmek, yapıcı olmak, yaratıcı olmak, yardımseverlik, yardımlaşma, yaşadığı yerleşim yerini sevmek, yaşama sevinci, yaşlıya saygı duymak, yenilik taraftarı olmak, yeniliğe açık olmak, yeni fikirler üretebilmek, yeteneklerini keşfetmek, yılmamak

z-

zamanı iyi kullanmak, zeki ve kavrayışlı olmak, zenginlik, zor durumlarda destek olmak, zulme karşı koymak

İncelenen bilimsel çalışmalara konu edilen değerlerin toplam sayısı 215'tir. Spranger, Nelson, Rokeach, Schwartz, Güngör, Ülken'in yaptığı değer sınıflamalarında 48 temel değer başlık altında yaklaşık 110 değer var olduğu görülmüştür. Bu sınıflamalardan yola çıkılarak yapılan bilimsel çalışmalarda ele alınan değerlerin sayısının arttığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre araştırmacıların yeni değerler oluşturduğu görülmüştür. Yeni değer başlıkları oluşturulmasına rağmen dil bir değer olarak bu sınıflamada yer bulmamıştır.

2. Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmalardaki Bulgular;

a. Makalelerdeki Bulgular;

Bu bölümde internet ortamında "değer eğitimi" anahtar sözcüğünün taranması sonucu Türkçe ders kitapları, ilköğretim müfredatı, Türk dili ve edebiyatı dersi ile ilgili 14 makale seçilmiş ve yorumlanmıştır. Buna göre; Çelikpazu & Aktaş (2011), Milli Eğitim Bakanlığının 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri değer iletimi açısından Rokeach'ın araç değerler ve amaç değerler tablosunda, Schwartz ve Bilsky'nin değerler listesinde yer alan değer kategorilerinden yararlanılarak hazırlanan "Değerler Tespit Formu'na göre incelemiştir. Bu değerlendirme de dil bilinci değeri; 6. sınıf ders kitabında % 3,57, 7. sınıf ders kitabında % 10, 8. sınıf ders

kitabında % 4,16 oranıyla yer almıştır. Türkçe ders kitaplarında 51 farklı değer ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada değer olarak dil bilincine yer verilmiştir.

Benzer bir çalışmayı Şen (2008), sadece 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından inceleyerek yapmıştır. Ders kitaplarındaki metinlerin en çok sevgi, duyarlılık ve vatanseverlik üzerine olduğu görülmüştür. Dil ise sadece bu değerleri aktaran bir araç olarak görülmüştür. Şen, ayrıca çalışmasında günümüzde bizim de yapmamız gereken işlerin başında, her bir ferdimize dil bilinci ile birlikte değerlerimizin aktarımını tavsiye etmektedir (Şen, 2008, 769). Fakat çalışmasında kullandığı “Değerler İnceleme Formu”nda tespit ettiği yirmi değer içerisindedil olgusunu yansıtmak herhangi bir değer adına rastlanılmamıştır.

Yılar da (2016), iletildiği değerler açısından ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinleri incelemiştir. Bu değerler daha önce bu konuda yapılan birçok çalışmadan farklı olarak, önceden belirlenen değerler tablosuna göre tespit edilmemiştir. Bu yaklaşım bir metinde birden fazla değer var olabileceği düşünülerek gerçekleştirilmiştir. Sonuçta ders kitaplarında 30 farklı değere ulaşılmıştır. İncelenen Türkçe ders kitaplarında en fazla yer verilen değer “sevgi”dir. Kitaplarda “tabiat sevgisi” ve “insan sevgisi” en fazla tekrarlanan iki değerdir. Sevgi değerinin ardından ikinci sırada “dayanışma”, üçüncü sırada ise “çalışkanlık” yer almıştır (Yılar, 2016: 501).

Türkçe ders kitabında ve diğer ders kitaplarında yer alan metinlerin sadece değerleri iletmek için kurgulanması bazı sorunlar doğurmaktadır. Şiir, hikâye, masal vb. metinler doğallığından uzaklaşarak sadece değer aktarılması için birer araç durumuna gelmektedir. Bu konudaki eleştirilerini dile getiren Kolaç (2009: 620-621), ilköğretim birinci basamak (1-5) Türkçe ders kitaplarında toplam 54 öyküleyici metne yer verildiğini, bu metinlerin 48’inin düzenlendiği, 6’sının kitap için yazıldığı, özgün metne yer verilmediğini dile getirmiştir. Öyküleyici metinlerin 23’ünde de ana düşünceye rastlanılmamıştır. Metinler genellikle bilgilendirici özelliktedir. Bizce bunun sebebi değerlerin tanımlanıp, öğrenciye bir an önce aktarılması telaşıdır. Bu durum Türkçe ders kitaplarının estetik, edebi zevk, dil zevki gibi özelliklerden yoksun olmasına neden olmaktadır. Bu durumu Kolaç, 2. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Kuklalar ve Biz” adlı şiir ile örneklendirmiştir: “Bütün çocuklar oyunu severiz / Görünce onları neşemiz artar/ Hem oynatsak, hem seyretsek hepimiz/ Gönümüne en iyi dost kuklalar/ Bize sevgi dolu kalpleri var/ Kuklanın yoksa da dolaşan kanı/ Konuşur, dans eder, sahnede yaşar/ Bilemeyiz nasıl, kim verir canı?” (Kolaç, 2009: 615). Bu şiir kuklaları çocuklara anlatmak için yazılmıştır. Öğreticiliğe kurban edilerek oluşturulan bu eserde şiirin edebi zevkenden uzaklaşmıştır.

Bunların yanı sıra Belet & Deveci’nin (2017) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitapları değerler bakımından incelenmiştir. 10 değer belirlenerek yapılan bu çalışmada dil olgusu değer tablosunda yer almamıştır.

Güçlü ise (2015) Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmaları incelemiş ve bu araştırmalarda Türkçe dersinin değer aktarımı açısından önemine yer verildiğini dile getirmiştir. Bu önem Türkçenin araç olarak kullanımından kaynaklanmaktadır. Türkçenin bir dil olarak kendine özgü değer barındırdığından bahsedilmemiştir. Sadece birçok değer aktarımında Türkçenin önemli bir araç olduğuna vurgu yapılmıştır.

Bulut (2014), Türkçe eğitiminde dil ve kültürel değerlerin kazanılmasında karagöz/ gölge oyununun işlevsel kullanımı üzerine yaptığı çalışmanın başlığında dil ve değer kavramlarını bir arada kullanmıştır. Çalışmada oyunun dil gelişimine etki ettiği söylenmiştir. Dilin bireyin ve toplumun kültür varlığına değinilerek dilin sadece bildirişme özelliğinin olmadığı vurgulanmış ve dilin değeri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Karatay (2010), yerli ve yabancı çocuk edebiyatı eserlerinde işlenen değerleri tespiti ettiği çalışmasında toplam 21 değer belirlemiş ve bu değerlerin yüzde ve frekans değerlerini vermiştir. Bu 21 değer içerisinde dil bir değer olarak ön plana çıkmamıştır. Çocuklar için yazılmış edebi eserlerde dilin bir değer olarak vurgulanmamış olması tartışılması gereken bir durumdur.

Güven (2014), Türk efsanelerini değerler bakımından incelediği çalışmasında 2006 yılında yayımlanan ilköğretim Türkçe ders kitaplarında öğrenciye aktarılacak değerlerin ayrı bir başlık altında ele alınmadığını buna karşın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programlarında yer alan değerlerin ise 20 başlık altında verildiğini söylemiştir (Güven, 2014: 229). Türkçe ders kitaplarında öğrenciye aktarılacak değerlerin belirli başlık altında belirlenmemesinden dolayı Türkçe ders kitapları, değer iletimi açısından daha çok Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programlarında yer alan değerlere göre incelenmiştir. Bu da dil olgusunun değerler arasında olmamasına neden olmuş olabilir.

Kurudayıoğlu & Çakıcı (2013) Türk edebiyatı dersinin öğretimindeki değerleri 9, 10, 11 ve 12. sınıfların Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu'nun 2005 yılında yayımladığı Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımları inceleyerek aktarmıştır. Bu incelemede 9. sınıf öğretim programında 1. ünite dilin insan ve toplum hayatındaki yeri ve önemi başlığına yer verildiği görülmüştür. Bu başlık altında iki temel kazanım dile getirilmiştir: Birincisi kazanım, insanın her türlü birikimini dil aracılığıyla sonraki kuşaklara aktardığını kavrama; ikincisi ise, aynı dili konuşan insan topluluklarının ortak kültür değerlerini paylaştıklarını sezme. Buna benzer ünite başlığı ve kazanım 10, 11 ve 12. sınıf programlarında görülmemiştir. Öğrenciye sadece 9. sınıfta verilen dilin önemli olduğu bilinci üst sınıf öğretim programlarında görülmemiştir.

b. Değerler Eğitimi Dergisi'ne ait bulgular

01.08.2017 tarihli dergi taramasında 35 sayıda toplam 243 makale incelenmiştir. Bu makalelerin başlıklarından yola çıkılarak konu ile ilgili olabilecek 10 makale detaylı bir şekilde ele alınmış, ilgili bölümleri raporlanmıştır:

Kırmızı (2014), 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı metinlerinde yer alan değerlerle ilgili çalışmasında tespit ettiği değerleri sosyal yaşamla ilişkin değerler, evrensel düşüncenin gelişimine ilişkin değerler, ülkeye bağlılığa ilişkin değerler ve kişinin kendisini tanımaya ilişkin değerler olarak dört ana başlık altında toplamıştır. 4. sınıf ders kitabı metinlerinde toplamda 73 farklı değere rastlamıştır. 73 farklı değer içerisinde dil başlık olarak yer almamıştır. Dil ile ilgili bir değer 4. Sınıf Türkçe ders kitabında var olmamasına Aktaş ve Çelikpazu (2011) dikkat çekmiştir. Aktaş ve Çelikpazu (2011, 418), dilin eğitim öğretim süreci boyunca değer iletimindeki rolü göz önüne alındığında "dil bilinci" değerine yeterli önem verilmediğini söylemişlerdir.

Yaman, ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin en çok sosyal ve teorik değerleri; en az ise dini ve iktisadi değerleri aktardığını belirtmiştir (Yaman, 2009: 114). Bu değerler 62 maddeden oluşan “Ders Kitaplarındaki Değerler Formu”na göre tespit edilmiştir. 62 değer içerisinde dil değerine yer verilmediği görülmüştür.

Tulumcu (2015) da ilköğretim ikinci kademe Türkçe dersi programlarında yer alan değerleri; Yaman, Taflan, Çolak'ın (2009), hazırladığı ve 62 maddeden oluşan “Ders Kitaplarındaki Değerler Formu”na göre incelemiştir. Araştırmada kullanılan bu form, değerlerin sınıflandırıldığı ilgili literatür ışığında hazırlanmıştır. Formda değerler sosyal, teorik, estetik, siyasi, iktisadi ve dini değerler olmak üzere 6 başlık altında gruplandırılmıştır. 62 maddeden oluşan “Ders Kitaplarındaki Değerler Formu”nda dil değer olarak yer almadığı için bu forma göre yapılacak her türlü bilimsel çalışmada dil olgusu değer olarak görülmeyecektir.

Yiğittir (2010), 4-7. sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerlerle Roeach (1973) ve Swartz'ın değer sınıflandırmasında yer alan değerlerden 56 değer seçerek bu değerler arasından ilköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını istedikleri 10 değeri tespit etmelerini ve bunları da önem sırasına göre 1'den 10'a kadar sıralamalarını istemiştir. Velilerden istenen ikinci husus şudur: Listede olmayan değerleri de yazabilecekleri hususudur (Yiğittir, 2010: 211). Hiçbir veli dil ile ilgili bir değeri listeye yazmamıştır. Bu durum dil olgusunun kısmen toplum tarafından da değer olarak görülmediğine işaret etmektedir.

Şentürk (2015), Türkiye'de ve Romanya'da okutulan ana dili Türkçe Ders kitaplarını değer iletimi açısından incelemiştir. Çalışmada Türkiye'de okutulan 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “dil bilinci” ulusal değerler kategorisinde yer almıştır. 6. sınıflarda % 3,57, 7. sınıflarda % 4, 8. sınıflarda % 4,16 oranla değerler sıralamasına girmiştir (Şentürk, 2015: 224). Türkçe ders kitaplarındaki dil bilinci değerinin % 3 ile % 5'lik dilim arasındadır. Bu da düşük bir orandır.

Romanya'da okutulan 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ise 6. sınıflarda % 5,17, 7. sınıflarda % 5,35, 8. sınıflarda % 0'dır. Bu oranlar, yabancı bir ülkeyi göz önüne aldığımızda çok düşüktür. Görüldüğü üzere dilimizi öğretmek için kullanılan ders kitaplarında dil bilinci değeri çok düşük bir seviyede kalmıştır. Bu da dil öğreticisinin işini bir hayli güçleştirecektir. Ayrıca bu çalışmada her iki ülkedeki Türkçe ders kitaplarında 47 evrensel değer tespit edilmiştir. Tespit edilen evrensel değerler içerisinde dil olgusu ile ilgili herhangi bir değere rastlanılmamıştır. Dil bilincinin ulusal değerler kategorisinde yer alıp evrensel değerler kategorisinde yer almaması dil bilincinin yalnızca ulusal bir değer olduğunu düşündürmektedir.

Memiş (2010), sınıf öğretmenlerinin değer yönelimlerini Schwartz'ın geliştirdiği, Potre Değerler Anketi ile ölçmüştür. Bu çalışmayı incelemeye almamızın sebebi dört dil becerisini (konuşma, dinleme, yazma, okuma) program dâhilinde çocuklara öğreten ilk yetkin kişinin sınıf öğretmenlerinin olmasıdır. Fakat Schwartz'ın geliştirdiği Potre Değerler Anketinde dil olgusu ile ilgili bir değerle karşılaşılmamıştır. Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin dil olgusuna değer verip vermedikleri tespit edilememiştir.

Çalışmada son incelenen makale Girmen'e (2013) aittir. Girmen, Türkçe eğitiminde atasözleri ve değer eğitimi konusunu araştırmıştır. Türkçe derslerinde değerler öğretilirken atasözlerinin kullanılabilirliğinin araştırıldığı bu çalışmada ilköğretim programı analiz edilerek 19 değer tespit edilmiş ve belirlenen 19 değer üzerinden Ömer Asım Aksoy'un Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü taranmıştır. Bu 19 değer arasında dil ile ilgili bir değer olmadığı görülmüştür.

c. Yüksek Lisans Tezlerindeki Bulgular

Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nin verilerinin internet ortamında "değerler eğitimi" tarama terimi ile yapılan 01.08.2017 tarihli tarama sonucunda "değerler eğitimi" ile ilgili 95 adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Bu tezlerin incelenmesinde; tez başlıklarında dil, dil eğitimi, Türkçe, edebiyat vb. kavramlarının geçtiği tezler öncelenmiş, 9 yüksek lisans tezi araştırmanın amacı doğrultusunda seçilmiş ve bu tezlerin içerikleri yorumlanmıştır:

Sürmeli (2015), "Peyami Safa'nın Romanlarında Değerler Eğitimi ve Türkçe" adlı çalışmasında fertlerde gerçekleşmesini istenen davranışlar, sosyal hayatla ilgili telkinler, vatan millet sevgisi, din duygusu, Allah inancı başlıkları altında toplamda 32 değer tespit etmiştir. Dil özellikleri açısından da incelenen romanlarda belli sayfalar incelenerek sayfa başına kullanılan deyim, ikileme, tamlama ve cümle türleri bunun yanında Türkçe kelimelerin kullanım oranı tespit edilmiş, incelenen romanlarda kullanılan Türkçenin zenginlikleri ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Türkçenin zenginliğini ve işlevliliğini göstermesi açısından yararlı eserler olduğu belirlenmiştir. Fakat değerler tablosunda dil ve Türkçe ile ilgili bir veriye yer verilmemiştir.

"Dılmaç (1999), çalışmasında "İnsani Değerler Eğitimi Programı"nda öne çıkan beş değeri ön plana çıkarır. Bunlar sevgi, hakikat, iç huzur, doğru davranış, şiddetten kaçınma'dır. Bu başlıklara ait 36 farklı değere çalışmada yer verilmiştir. İlköğretim öğrencilerinin insani değerlerinin ölçümü üzerine yapılan bu çalışmada dil öğeleri insani bir değer olarak alt başlıkta ele alınmamıştır.

Çakıcı (2010), Milli Eğitim Bakanlığının 2004 yılında ortaöğretim için tavsiye ettiği Yüz Temel Eser içinde yer alan romanlardaki değerlerin neler olduğunu tespit etmiştir ve bu değerlerin edebiyat öğretiminde nasıl aktarılabilceğini uygulamalı olarak araştırmıştır. 22 adet değer çalışmada uygulanmıştır. Bu sınırlandırmada dil öğesi bir değer olarak ele alınmamıştır. Çakıcı bir milleti millet yapan en önemli unsurun dil olduğunu aktardığı çalışmasında (Çakıcı 2009: 37), tavsiye edilen eserlerde dilin önemini ihtiva eden bir veri bizlere sunmamıştır.

Bağcı (2013), tezinde çocuk edebiyatı ürünleriyle, beş farklı setten oluşan çocuklar için yazılmış eserlerdeki değerleri tespit etmiş ve bu tespit edilen değerlerin içeriğini ve etkililiğini karşılaştırmıştır. Bu çalışmada beş çocuk edebiyatçısının üçer hikâyesi ve beş farklı yayınevine ait beş ayrı değerler eğitimi hikâye seti (toplam 44 kitap) değerler eğitimi bakımından incelenmiş; inceleme sonucunda 44 ayrı değer tespit edilmiştir. Bu değerler arasında dil değerine ait bir başlık tespit edilmemiştir.

Kuru (2016), Çocuk romanlarını değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından incelediği araştırmasında 12 değere göre çocuk romanları değerlendirilmiştir. Bu değerler arasında dil değeri ile ilgili bir veri yoktur. Türkçe dil zenginliği açısından incelenen eserler atasözü, deyim ve kalıp sözlerinin kullanımı alt başlıklarında incelenmiştir. Yedi çocuk romanının tarandığı bu eserlerde, 22'si farklı olmak üzere toplamda 24 atasözü; 777'si farklı olmak üzere toplamda 1.220 deyim ve 151'i farklı olmak üzere toplamda 355 kalıp söz kullanıldığı belirlenmiştir. Yedi eserde; atasözü, deyim ve kalıp sözün toplamda 1.599 kere geçtiği belirlenmiştir. Ayşe Yamaç'ın eserlerinin Türkçe dil zenginliği açısından uygun olduğu saptanmıştır.

Sezer (2005), ilköğretim 1. kademe Türkçe ders kitaplarındaki değerleri Türk Milli Eğitiminin amaçlarında ifade edilen yargıları değerlere dönüştürmüş ve 39 değer tespit etmiştir. Türkçe ders kitaplarında bu değerler incelemiştir. Bu 39 değer incelendiğinde dil değerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Araştırmaya göre şu çıkarımın yapılması gerekir: Türk Milli Eğitiminin amaçları arasında dil, dili koruma, dil bilinci değerler arasında yoktur. Böyle bir sonuç yanıltıcıdır fakat araştırmacıların hali hazırdaki değer tablolarına bağlı kaldıkları takdirde dil değer olarak görülmemektedir.

Bu tarz yaklaşım Şen (2007), Moğul (2012) ve Biçer (2013)'in yaptığı Yüksek Lisans çalışmalarında da görülmektedir. Hazırlanan değerler tablosuna dil ile ilgili bir yargı konmadığı için yapılan çalışmalarda dile dair bir değere yer verilmemektedir.

d. Doktora tezlerindeki bulgular:

Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nin verilerinin internet ortamında "değerler eğitimi" tarama terimi ile yapılan 01.08.2017 tarihli tarama sonucunda "değerler eğitimi" ile ilgili 21 adet doktora tezine ulaşılmıştır. Bu tezlerden özellikle edebiyatın ve dil biliminin konusu olabilecek iki tez incelenmiştir.

Demiryürek (2015), çağdaş çocuk şiirlerinde 26 değer tespit etmiştir. Bu çalışmada dil değerler kategorisine girmemiştir. Bunun sebebi Türkçe eğitim programında değerler eğitiminin genel olarak ele alınması ve bu değerlerin neler olduğuna dair detayların yer almamasıdır. Araştırmacılar Türkçe ve edebiyat dersi ile ilgili her türlü verideki değerleri tespit etmek için sosyal bilgiler ders programında sıralanan 20 tane değerden faydalanmışlardır. Bu temel bir sorundur. Çünkü Türkçe ders programı, Türkçe ve edebiyat kitapları, her türlü edebi ürün sosyal bilgiler dersi programında yer alan değerlere göre incelendiği için dil bir değer olarak görülmemektedir. Fakat aynı çalışmada fikirlerine yer verilen Mehmet Kaplan Türk Milletinin Kültürel Değerleri'nin Türk dili, edebiyatı, tarihi, musikisi, plastik sanatları, şehirleri, Türkiye'nin tabii güzellikleri ve servet hazineleri gibi başlıklar olduğunu dile getirmiştir (Demiryürek, 2015: 7).

Öncü (2015), doktora tezinde Oğuz Atay'da ve Ahmet Hamdi Tanpınar'da ele alınan değerleri incelemiştir. Yazarların eserlerindeki değerler metinlere bağlı kalınarak tespit edilmiştir. Verilerin içerisinde dil ile ilgili bir bulgu saptanmamıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

İncelenen çalışmalarda birçok değer alt başlıklarda ele alınmıştır fakat bu değerlerin anlaşılmasında ve aktarılmasında kullanılan dil bir değer olarak ele alınmamıştır. Dilin değer olarak tespit edilememesini iki temel nedeni vardır:

1. Araştırmacılar tarafından hazırlanan değerler tablosunda dil olgusu yer almaması
2. Türkçe ders programında değerler başlık altında verilmediği için birçok araştırmacı Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler, Müzik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders programlarında verilen değerlere göre Türkçe ve edebiyat ders kitaplarını, bu derslere ait müfredatları ve her türlü edebi ürünü incelemiştir. Bu çalışmalarda dil olgusu değer olarak algılanmamıştır. Bütün insani değerlerin aktarımında dil sadece araç olarak vurgulanmıştır. Dilin tek başına bir değer oluşu arka plana itilmiştir.

Dilin kavratılması, öğretilmesi için öncelikle bireye dilin değerli bir olgu olduğunu kavratmamız gerekmektedir. Değeri ön plana çıkarılan her ögenin daha fazla ilgi gördüğü tartışılmaz bir gerçektir. Bu nedenle okul öncesi dönemden başlayarak orta öğretimin sonuna kadar özellikle Türkçe ve edebiyat derslerinde, bu derslere ait öğretim müfredatlarında dili değerli kılacak kazanımlara sıklıkla yer verilmelidir.

ÖNERİLER

Türkçe ders programında değerler başlık altında verilmedi.

Türkçe ve edebiyat dersi kitaplarında dilin önemini bir değer oluşunu anlatan metinlere, özdeyişlere, atasözlerine sıklıkla yer verilmelidir.

Dilin dört temel becerisi olan konuşma, dinleme, okuma, yazma gibi becerilerin aktarımında dilin değeri sezdirilmelidir.

Dilin iletişimde bir araç olma işlevi yanında başlı başına bir değer olduğu vurgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Atabey, D. (2014). Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Sosyal Değerler Eğitimi Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Değerler Kazanımına Etkisinin İncelenmesi.
- Bağcı, E. (2013). Çocuk Edebiyatı ürünleriyle Çocuklar İçin yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Beldağ, A. (2012). İlköğretim Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Belet, D. & Deveci, H. (2017). Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi. <http://home.anadolu.edu.tr> adresinden 25.10.2017 tarihinde temin edilmiştir.

- Biçer, S. (2013). Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait "Safahat" Adlı Eserin İncelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi.
- Bulut, M. (2014). Türkçe Eğitiminde Dil ve Kültürel Değerlerin Kazanılmasında Karagöz/ Gölge Oyununun İşlevsel kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme. International Journal of Languages' Education and Teaching, vol. 2, no. 3, pp. 88–100, Dec. 2014.
- Çakıcı, E. (2010). Milli Eğitim Bakanlığının 2004 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserdeki Yerel Romanlar Aracılığıyla Edebiyat Öğretiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyat Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi.
- Çelikpazu, E. E. & Aktaş, E. (2011). Meb 6,7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi. Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/2 Spring, p. 413-424, TURKEY.
- Demiryürek, G. (2015). Çağdaş Çocuk Şiirinde Değerler Eğitimi (1980'den Günümüze). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Dılmaç, B. (1999). İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Üniversitesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Girmen, P. (2013). Türkçe Eğitiminde Atasözleri ve Değer Eğitimi. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 11, No. 25, 117-142.
- Güçlü, M. (2015). Türkiye'de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Araştırmalar. Uluslar Arası Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 38, 720-732.
- Günay, V. D. (2013). Söylem Çözümlemesi. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Güngör, E. (1998). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar Ahlak Psikolojisi Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme. Profesörlük Tezi: İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güven, A. Z. (2014). Türk Efsanelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 26, 225-246.
- Karatay, H. (2010). Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri. 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi" , 2(0), 939-948.
- Kıbrıs, İ. (2011). Türkçe 2, Sözlü Anlatım Güzel Konuşma/ Diksiyon. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kırmızı, F. S. (2014). 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 12, No. 27, 217-259.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:6, Sayı: 1, 597-626.
- Kuru, H. (2016). Ayşe Yamaç'ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kurudayıoğlu, M. & Çakıcı, E. (2013). Türk Edebiyatı Dersinin Öğretiminde Değerler. Ana Dili Eğitimi Dergisi 1 (3), 41-57.

- Memiş, A. & Gedik, E. G. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 8, No. 20, 123-145.
- Moğul, S. (2012). Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserinin Türkçe eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi.
- Sarı, M. (2011). Türk Dili Ders Kitabı. Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Sezer, Ö. (2005). İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi.
- Öncü, A. (2015). Değerler Eğitimi Bağlamında Ahmet Hamdi Tanpınar ve Oğuz Atay'da Değerler. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Porzig, W. (2011). Dil Denen Mucize. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sürmeli, A. (2015). Peyami Safa'nın Romanlarında Değerler Eğitimi ve Türkçe. İnönü Üniversitesi eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. Bu çalışma Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumunda sunulmuştur. (27-28 Mart 2008 Gazimağusa – KKTC) <http://www.sosyalarastirmalar.com> adresinden 13.09.2017 tarihinde temin edilmiştir.
- Şentürk, L. & Aktaş, E. (2015). Türkiye'de ve Romanya'da Okutulan Ana Dili Türkçe Ders Kitaplarının Değer İletimi Açısından Karşılaştırılması. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 13, No. 29, 215-243.
- Tulumcu, F. İ. & Tulumcu, F. M. (2015). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Programlarında yer Alan Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 13, No. 29, 535-560.
- Vardar, B. (2001). Dilbilim Yazıları. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yaman, H. , Taflan, S. & Çolak, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 7, No. 18, 107-120.
- Yılar, R. (2016). İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Üzerinde İncelemeler. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, 491-504.
- Yığittir, S. (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 8, No. 19, 207-223.